

ПРЕДМЕТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Наталія Мироненко

*доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України,
заступник директора НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України з наукової роботи
ORCID: 0000-0003-0220-988X*

У статті досліджено зміст поняття «промислова власність» у контексті кодифікації законодавства Іспанії, Італії, Португалії та Туреччини. Здійснено порівняльно-правовий аналіз змісту кодифікаційних актів зазначених держав, досліджено предмет правового регулювання цих актів, їх структуру та загальні підходи до розроблення. Охарактеризовано спільні та відмінні риси, притаманні актам у сфері промислової власності вказаних держав. Визначено чинники, що обумовлюють необхідність розроблення кодифікаційного (консолідованого) акта у сфері промислової власності в Україні.

Ключові слова: право промислової власності, консолідація, кодифікація, гармонізація

Постановка проблеми. Якісне законодавство у сфері інтелектуальної власності є запорукою ефективного правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з охороною і захистом прав авторів, винахідників та інших суб'єктів права інтелектуальної власності. Одним із правових інструментів, що забезпечує досягнення належного ефективного рівня правового регулювання у зазначеній сфері з урахуванням економічних та інших потреб суспільства, є систематизація законодавства.

Досвід зарубіжних країн переконливо свідчить про наявність загальної тенденції до кодифікації або консолідації законодавства у сфері інтелектуальної власності шляхом прийняття двох окремих актів: у сфері авторського права та у сфері промислової власності.

В Україні ситуація дещо інша, хоча певна тенденція до розроблення систематизованого акта намітилася. На підтвердження варто звернутися до нового Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року № 2811-IX [1], який є всі підстави розглядати як своєрідний систематизований акт, що регулює відносини з набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав, а також щодо прав особливого роду (*sui generis*), пов'язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав, з урахуванням завдань України з імплементації та гармонізації законодавства України із законодавством ЄС. Інакша ситуація склалася у сфері правового регулювання відносин промислової власності. Хоча реформа 2019–2022 років значно покращила стан справ, особливо у питаннях гармонізації законодавства України з положеннями Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом [2], у сфері

промислової власності дотепер є чинною значна кількість актів, що регулюють питання правової охорони різних об'єктів промислової власності, які містять чималу кількість дублюючих положень. Отже, для України нагальним є питання систематизації законодавства у сфері промислової власності.

Незаперечним є факт, що в основу створення систематизуючого акта покладено принцип однорідності суспільних відносин, які становлять предмет правового регулювання. Тому передусім необхідно з'ясувати, які відносини є змістом права промислової власності, а відтак можуть бути предметом регулювання майбутнього систематизуючого акта у сфері промислової власності в Україні.

Літературний огляд. Проблеми систематизації та кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності в різний час досліджувалися такими вітчизняними вченими, як Г. Андрощук, О. Дорошенко, Ф. Коваль, А. Кодинець, О. Орлюк, Л. Работягова, В. Троцька, А. Шабалін, А. Штефан, О. Штефан та інші. Переважна більшість досліджень торкалася загальнотеоретичних питань систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності, ролі систематизації та кодифікації як засобів забезпечення якості та ефективності законодавства у вказаній сфері, загальній характеристиці окремих актів законодавства зарубіжних країн. Системні дослідження предмета регулювання кодифікаційних або консолідованих актів у сфері промислової власності відсутні. Водночас розроблення та прийняття відповідного систематизованого акта є потребою часу. Перший крок на цьому шляху — розроблення концептуальних підходів до вирішення цього практичного завдання як наукового його підґрунтя. Саме тому визначення предмета правового регулювання кодифікаційного (консолідованого) акта у сфері промислової власності є актуальним та своєчасним.

Мета дослідження полягає у виявленні та дослідженні суспільних відносин, що становлять предмет правового регулювання кодифікаційних актів у сфері промислової власності у таких зарубіжних країнах, як Португалія, Іспанія, Італія та Туреччина, підходів до визначення змісту поняття «промислова власність»; визначенні спільних та відмінних ознак, що притаманні таким актам; виявленні умов для здійснення кодифікації законодавства у сфері промислової власності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, 28 березня 1883 року був прийнятий спеціальний міжнародний акт, спрямований на забезпечення охорони промислової власності — Паризька конвенція про охорону промислової власності (далі — Паризька конвенція) [3]. Аналіз ст. 1 цієї конвенції свідчить про відсутність у ній визначення поняття «промислова власність». Водночас у ч. 3 вказаної статті акцентується увага на сфері застосування промислової власності, яка не обмежується лише сферою промисловості та торгівлі у прямому значенні слова, а охоплює й інші галузі та всі продукти промислового чи природного походження. Разом з тим, конвенція містить вичерпний перелік об'єктів охорони промислової власності, до яких віднесені: патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування та вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції.

Такий підхід був сприйнятий та використаний також в інших міжнародних актах, які регулюють відносини у сфері промислової власності. Так, у ст. 2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, підписаній у Стокгольмі 14 червня 1967 року та зміненій 2 жовтня 1979 року [4], наводиться перелік прав, що охоплюються поняттям «інтелектуальна власність», серед яких права, що належать до винаходів у всіх галузях людської діяльності, наукових відкриттів, промислових зразків, товарних знаків, знаків обслуговування, а також інших прав інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій галузях.

Наступним міжнародним документом, який містить положення, що регулюють відносини з охорони і захисту всіх об'єктів інтелектуальної власності, є Угода про торговельні

аспекти прав інтелектуальної власності [5], яка до об'єктів промислової власності відносять торгові знаки, географічні зазначення, промислові зразки, патенти, що видаються для будь-яких винаходів, продуктів чи процесів у всіх сферах технології, топології інтегральних мікросхем, нерозкритої інформації, недобросовісну конкуренцію.

Наведені положення міжнародних актів дають змогу зробити висновок про відсутність у них норми, яка містила б визначення промислової власності. Водночас використовується два підходи для окреслення сфери промислової власності: 1) перелік об'єктів, що належать до промислової власності; 2) перелік прав на об'єкти, що включаються до поняття «інтелектуальна власність».

Як зазначалося, загальною тенденцією для більшості країн Європи є прийняття консолідуючих або кодифікаційних актів у сфері промислової власності, наприклад у Чехії [6], Польщі [7] прийнято закони про промислову власність; у Туреччині [8], Італії [9], Іспанії [10], Португалії [11] — кодекси промислової власності. Незалежно від назви документа предмет регулювання обмежується наданням правової охорони об'єктам промислової власності. Тому доцільно звернутися до досвіду зарубіжних країн для з'ясування існуючих підходів у процесі визначення предмета регулювання.

Аналіз структури та змісту Кодексу промислової власності Португалії (далі — Кодекс Португалії) дає змогу зробити висновок, що законодавець цієї країни у цілому сприйняв логіку Паризької конвенції про охорону промислової власності при визначенні змісту промислової власності. Так, у ст. 2 «Сфера промислової власності» визначено, що промислова власність включає промисловість і торгівлю, рибальство, сільське господарство, лісове господарство, тваринництво та добувну промисловість, а також усі природні або промислові продукти та послуги. До цього у ст. 1 визначено функцію промислової власності, зокрема гарантування чесної конкуренції шляхом надання приватних прав на різні технічні процеси виробництва та розвитку бізнесу. Кодекс Португалії встановлює правові режими таких об'єктів промислової власності: винаходів, корисних моделей, топографій напівпровідникових виробів, промислових зразків, товарних знаків, логотипів, позначень походження та географічних зазначень, комерційної таємниці.

До структури Кодексу Португалії віднесені також питання адміністративних процедур щодо набуття охорони об'єктами промислової власності, положення з договірної регулювання відносин розпорядження майновими правами на об'єкти промислової власності. Крім того, до структури входять розділи, пов'язані із захистом прав промислової власності, зокрема судові оскарження та арбітражні апеляції.

Оскільки Португалія є учасницею міжнародних договорів щодо міжнародно-правової охорони, яка надається об'єктам промислової власності, структура Кодексу Португалії щодо визначення правових режимів об'єктів промислової власності, крім національної процедури, містить процедури з отримання європейського патенту та реєстрації торговельної марки Європейського Союзу, положення, які стосуються угоди про співпрацю щодо патентів та міжнародної реєстрації зазначень походження. До того ж у Кодексі Португалії міститься перелік кримінальних злочинів у сфері промислової власності та адміністративних правопорушень.

Імплементация Угоди TRIPS у національне законодавство Португалії знайшла своє втілення, зокрема, й у положеннях Кодексу Португалії, а саме — у спеціальному розділі «Заходи та процедури, спрямовані на гарантування дотримання прав промислової власності та комерційної таємниці», який, окрім загальних положень, має положення стосовно доказів, запобіжних заходів, відшкодувань за заподіяну шкоду вчиненням протиправних дій, а також положення щодо судових заборон, оприлюднення судових рішень, окрім положення кримінального та адміністративного судочинства, запобіжні заходи щодо комерційної таємниці, положення про збори та Бюлетень промислової власності.

Таким чином, предмет регулювання Кодексу Португалії обмежується не лише відносинами з охорони об'єктів промислової власності, а й включає охоронні норми інших галузей як матеріального, так і процесуального права.

Для України запозичення такого досвіду повною мірою є недоречним з огляду на систему права, що склалася, на усталену правову традицію чіткого відокремлення галузей матеріального і процесуального права, а також галузей, що містять переважно регулятивні норми від галузей, які складаються переважно з охоронних норм, спрямованих на захист приписів регулятивних норм.

Дещо по-іншому підійшов до регулювання відносин промислової власності законодавець Туреччини. Кодекс промислової власності Туреччини (далі — Кодекс Туреччини) набув чинності 10 січня 2017 року. У ч. 1 ст. 1 вказаного акта визначено предмет регулювання та межі його застосування. Зокрема у ч. 1 ст. 1 зазначено, що метою цього кодексу є захист прав, які стосуються товарних знаків, географічних зазначень, дизайну, винаходів, корисних моделей і традиційних назв продуктів, а також сприяння технологічному, економічному та соціальному прогресу.

Відповідно до ч. 2 ст. 1 Кодекс Туреччини регулює процеси подання заявок, процес реєстрації та післяреєстраційні процеси щодо товарних знаків, географічних знаків, дизайну, патенту, корисної моделі та назви традиційного продукту, а також передбачає цивільні та кримінальні санкції за порушення цих прав. Щодо визначення осіб, які підпадають під дію цього акта, то тут діють загальні принципи, відповідно до яких його норми застосовуються до громадян Турецької Республіки; фізичних або юридичних осіб, які проживають або займаються виробничою чи комерційною діяльністю в межах Турецької Республіки; осіб, які мають право подати заявку відповідно до Паризької конвенції або Угоди про заснування Світової організації торгівлі; відповідно до принципу взаємності щодо громадян тих держав, які забезпечують громадянам Туреччини захист прав промислової власності. На відміну від Кодексу Португалії, Кодекс Туреччини не містить норм інших галузей права. У ньому, зокрема, відсутні положення, що мають стосунок до процедури захисту порушених прав. Якщо норми щодо порушень прав промислової власності у Кодексі Португалії об'єднані в окремий розділ, то законодавець Туреччини пішов іншим шляхом: норми стосовно порушення прав на окремі об'єкти промислової власності містяться у відповідних розділах, присвячених питанням набуття та здійснення прав на ці об'єкти. Такий підхід видається більш логічним та зручним, і його доречно використати в ході розроблення відповідного акта в Україні.

В Іспанії правова охорона об'єктів промислової власності також регламентується Кодексом промислової власності (далі — Кодекс Іспанії). Аналіз структури та змісту цього нормативно-правового акта дав змогу встановити таке.

Визначення терміна «промислова власність» у Кодексі Іспанії відсутнє. Водночас у ст. 1 вказано, що його функції обмежуються визнанням, регулюванням і контролем прав, набутих самими зацікавленими сторонами в результаті пріоритету, використання або реєстрації після виконання формальностей, викладених у цьому кодексі. Право промислової власності набувається шляхом реєстрації на: (а) патенти, вступні патенти та додаткові сертифікати; (б) товарні знаки або відмітні знаки виробництва чи торгівлі; (с) корисні моделі, промислові та художні зразки; (д) комерційні назви та комерційні знаки. Захист вказаних прав поширюється на промисловість і торгівлю в усіх її формах, включаючи сільськогосподарську, лісову, тваринницьку та біологічну промисловість. Це дає право заінтересованим особам вжити заходів захисту від недобросовісної конкуренції та у разі неправдивого зазначення джерела походження без попереднього завершення адміністративних формальностей звернутися з позовом до суду проти будь-якої особи, яка порушує їхні права, яким вони можуть скористатися, коли вважають за доцільне. Дія Кодексу Іспанії розповсюджується на патенти, додаткові сертифікати, товарні знаки, зокрема колективні знаки, дизайн, корисні моделі, про-

мислові та художні зразки, торговельні назви та комерційні знаки. Право власності на кожен об'єкт включає право визнання за власником його прав, що впливає з факту реєстрації. Обсяг охорони встановлюється інакший для кожного об'єкта, що засвідчується відповідним охоронним документом.

На відміну від Португалії у Кодексі промислової власності Іспанії відсутні спеціальні розділи щодо кримінальної та адміністративної відповідальності, кримінального та адміністративного судочинства. Структура вказаного акта не містить спеціальних розділів щодо запобіжних заходів та захисту порушених прав на об'єкти промислової власності. Водночас до структури Кодексу Іспанії входить розділ IX «Юрисдикція та процесуальні положення», який має норми, що визначають види юрисдикції: територіальну (за місцем проживання відповідача) та альтернативну (за вибором позивача або за місцем вчинення правопорушення, або за місцем знаходження доказів правопорушення). Відкриття провадження по цивільній справі у разі відсутності процедури примирення починається із заяви про оскарження рішення відомства про реєстрацію/відмову у реєстрації об'єкта промислової власності з одночасним витребуванням судом (суддею) адміністративного матеріалу з Реєстру промислової власності. Такий матеріал на запит судді надсилається керівником вказаного реєстру. У цьому розділі встановлюються строки подання доказів та сама процедура подання доказів, яка передбачає право позивача протягом перших п'яти днів із 30 відведених для подання доказів подавати нові докази на заперечення відповідача, право судді у процесі прийняття доказів ставити запитання сторонам, експертам або свідкам, які він вважає доречними. Після закінчення строку для прийняття доказів суддя передає справу до територіального суду для розгляду. До процесу розгляду справи про визнання недійсними охоронних документів залучається громадський прокурор та юридичний радник Реєстру промислової власності. Цей розділ містить також норму, відповідно до якої суд може вжити будь-яких запобіжних заходів, які вважає за потрібне. Водночас самі запобіжні заходи у Кодексі Іспанії не визначаються. Вказаний розділ детально регламентує строки, протягом яких повинні вчинятися відповідні процесуальні дії, однак сам процес розгляду справи регламентується цивільним процесуальним кодексом. Наприклад, для подачі сторонами доказів встановлено 30 днів, для надання письмового висновку юридичного радника Реєстру промислової власності або громадського прокурора на користь або навпаки проти клопотання сторони — 40 днів. Протягом перших 15 днів зазначеного строку відповідний прокурор повинен розглянути справу та, у світлі тверджень сторін та отриманих доказів, представити обґрунтовану пропозицію або висновок до Реєстру промислової власності. Після цього протягом 40 днів повинен бути призначений мировий суддя-арбітр і визначена дата слухання справи. Рішення має бути винесене протягом 10 днів після закінчення слухання. Сплата судових зборів — обов'язок сторони, що прогала справу. Описані процедури обумовлені особливостями побудови судової системи Іспанії, наявності інституту громадського прокурора, а також системою управління у сфері інтелектуальної власності, зокрема наявністю юридичного радника Реєстру промислової власності.

Відповідно до ст. 1 Кодексу промислової власності Італії (далі — Кодекс Італії) до промислової власності належать товарні знаки та інші розпізнавальні знаки, географічні позначення, найменування походження, проекти та моделі, винаходи, корисні моделі, топографії напівпровідникових виробів, нерозкрита інформація (комерційна таємниця) та нові сорти рослин. Таким чином, законодавець Італії, як і інших країн, використав підхід, аналогічний Паризькій конвенції про охорону промислової власності: пішов не шляхом визначення дефініції терміна «промислова власність», а обмежився переліком об'єктів інтелектуальної власності, які відніс до промислової власності. Відповідно до положень Кодексу Італії права промислової власності набуваються шляхом патентування, реєстрації та в інший спосіб, передбачений кодексом: винаходи, корисні моделі та нові сорти рослин підлягають патентуванню; реєстрації підлягають товарні знаки, зразки та

моделі, топографії напівпровідникових виробів; розпізнавальні знаки, крім зареєстрованої торговельної марки, конфіденційна інформація про компанію, географічні зазначення та найменування походження не потребують патентування та реєстрації. У Кодексі Італії знайшли своє відображення і принципи промислової власності, закріплені у Паризькій конвенції. Основна частина Кодексу Італії присвячена правилам набуття, визначення обсягу та здійснення прав промислової власності відносно кожного з об'єктів, що підпадають під його дію. На відміну від України, питанням правової охорони корисних моделей, як і в інших розглянутих кодексах, присвячено спеціальний окремий від винаходів розділ. Детальної регламентації зазнали торговельні марки, зокрема й колективні торговельні марки. У ст. 29 Кодексу Італії зазначено, що об'єктом охорони є географічні зазначення та найменування походження, які ідентифікують країну, регіон або місцевість, якщо вони прийняті для позначення продукту, що походить з неї та чий якості, репутація або характеристики виключно або в основному зумовлені географічним середовищем походження, зокрема природні, людські та традиційні фактори.

Як і в актах, що попередньо аналізувалися, Кодекс Італії містить спеціальний розділ, присвячений судовому захисту прав промислової власності. У цьому розділі визначаються види юрисдикції та встановлюється принцип дійсності та легітимності заявника. У ст. 119 міститься таке положення: бюро патентів і торгових марок Італії не перевіряє точність позначення винахідника або автора або легітимності заявника без шкоди для перевірок, передбачених законом або міжнародними конвенціями. В Італійському відомстві з патентів і торговельних марок заявник вважається таким, що має право на реєстрацію або на патент і відповідно має право його реалізувати. Спеціальні положення стосуються питань доказування. Так, згідно зі ст. 121 тягар доведення недійсності або анулювання права промислової власності лежить на особі, яка оскаржує титул. Своєю чергою, тягар доведення порушення лежить на власнику. Докази, надані однією стороною, може отримати інша сторона, вимагаючи їх від іншої сторони або від суду. Заінтересована особа може вимагати інформацію від іншої сторони щодо осіб, які беруть участь у виробництві або розповсюдженні товарів, виготовлених з порушенням прав промислової власності. При цьому суд повинен вжити заходів із забезпечення збереження конфіденційності інформації.

Кодекс Італії передбачає, що у процесі розгляду справ щодо порушення прав промислової власності може брати участь технічний консультант. Кожна сторона має право залучити по одному технічному консультанту. Позовна заява про відкликання або недійсність права промислової власності може бути подана будь-якою заінтересованою особою. Водночас у разі визнання недійсним права на торговельну марку, промисловий зразок позов може подати власник попередніх прав або його правонаступник. Участь прокурора у процесі не є обов'язковою. Відкликання або недійсність, навіть часткова, права промислової власності мають силу щодо всіх, якщо вони оголошуються судовим рішенням, яке має силу *res judicata*.

Заслужують на увагу також санкції, які може застосувати суд до порушників права промислової власності. Відповідно до ст. 124 Кодексу Італії суд своїм рішенням може заборонити виробництво, торгівлю та використання товарів, продуктів чи надання послуг, які порушують права промислової власності. Майнові санкції передбачають стягнення як прямої шкоди, так і упущеної вигоди. Застосування санкції знищення продукції, що порушує законні права власника охоронного документа, можливе лише за умови, що таке знищення не буде завдавати шкоди народному господарству. У цьому разі особа, права якої порушені, може вимагати компенсацію за завдані збитки. У разі порушення прав на товарний знак знищенню можуть підлягати упаковка товару, на яку нанесено товарний знак, та, якщо суд буде вважати це доцільним, товари або матеріали, невіддільні від надання послуг, якщо це необхідно для усунення наслідків порушення права. За рішенням суду, яким встановлено, що права промислової власності було порушено, може

бути видано наказ про те, що об'єкти, вироблені або імпортовані з порушенням права, а також конкретні засоби, які використовуються виключно для їх виробництва або для впровадження захищеного методу чи процесу, передаються правовласнику без шкоди для права на відшкодування шкоди. При цьому власник права промислової власності може просити суд, щоб вилучені речі були присуджені йому за ціною, яка за відсутності угоди між сторонами буде визначена судовим виконавцем після висновку експерта. Компенсація, що належить постраждалій особі, виплачується відповідно до положень ст.ст. 1223, 1226 і 1227 Цивільного кодексу Італії. Упущена вигода визначається судом також з урахуванням прибутку, отриманого з порушенням права та компенсації, яку мав би сплатити порушник, якби він отримав ліцензію від правовласника.

Окрім цивільно-правових санкцій за порушення прав промислової власності Кодекс Італії передбачає застосування кримінально-правових та адміністративно-правових штрафів, розмір яких встановлюється диференційовано залежно від скоєння особою злочину — до 1032,91 євро (ст. 127) та за скоєння адміністративного правопорушення — стягнення у вигляді штрафу від 51,65 євро до 516,46 євро. Кодекс Італії також містить окремі норми процесуального права щодо застосування запобіжних заходів, проте ці норми не утворюють цілісний масив норм, які унормовують всю процедуру застосування запобіжних заходів. Це переважно положення щодо захисту конфіденційної інформації, можливості вилучення зразків продукції та забезпечення інтересів іншої сторони від можливих збитків, завданих застосуванням запобіжних заходів. Застосування арешту та вилучення об'єктів, що становлять порушення прав промислової власності, регулюється нормами Цивільного процесуального кодексу Італії.

Наданий аналіз законодавства європейських країн, які систематизували законодавство у сфері промислової власності у формі прийняття кодексів промислової власності, дає змогу зробити висновки, які необхідно враховувати в ході вирішення питання розроблення та прийняття кодифікаційного або консолідованого нормативного акта у сфері промислової власності в Україні та зважувати на правові традиції правового регулювання відносин інтелектуальної власності, що склалися в нашій країні.

Жоден з наведених нормативно-правових актів не визначає чітко предмет регулювання такого акта. Визначити коло суспільних відносин, які становлять предмет регулювання, можливо лише у процесі ознайомлення з документом у цілому. Жоден з проаналізованих кодексів не містить визначення категорії «промислова власність». Зміст цього поняття визначається або через перелік об'єктів промислової власності, охорона яких надається положеннями кодексу, або через перелік прав на об'єкти, не розкриваючи їхнього змісту. Вибір об'єктів, яким надається правова охорона, також відрізняється в різних країнах, проте визначається в межах положень Паризької конвенції. Принципи, на яких ґрунтується правова охорона об'єктів промислової власності, також відповідають принципам, визначеним у Паризькій конвенції. Різниця полягає лише у формі їх викладення — або їм присвячені спеціальні статті, або вони викладаються в інших положеннях, у яких це доречно.

Для всіх кодексів характерним є конкретизація різних видів відповідальності, проте ступінь конкретизації відрізняється навіть в одному нормативно-правовому акті щодо різних об'єктів. Як правило, достатньо детально вписані порушення прав на торговельну марку (на рівні гіпотези, диспозиції, санкції), однак порушення прав на інші об'єкти такої конкретизації не мають, коли в нормі перераховуються дії, що визнаються порушенням прав. Для всіх кодексів є характерним детальне регулювання процедури надання правової охорони обраним об'єктам промислової власності, визначення підстав та процедур позбавлення прав, суб'єктів права промислової власності, способи розпорядження майновими правами на об'єкти промислової власності, а також визначення державних інституцій, які є учасниками процедури надання та визнання недійсними охоронних документів. Усі кодекси містять положення щодо запобіжних заходів, які застосовуються

у разі виявлення або наявності достатніх підстав вважати, що певні товари або продукція порушують права промислової власності. Водночас ступінь деталізації та відображення положень щодо вказаних заходів є різною. У Кодексі Португалії запобіжним заходам присвячено спеціальний розділ. В інших розглянутих кодексах окремі положення щодо застосування судом запобіжних заходів містяться в розділах, присвячених судовому захисту або юрисдикції. Ці розділи не є систематизованим викладенням процесуальних норм щодо здійснення судового захисту прав промислової власності. Як було проілюстровано, їх наповнення здійснюється за рахунок норм права різної галузевої належності — цивільного, кримінального, адміністративного права, норм цивільного процесуального та кримінально-процесуального права, норм, що регулюють здійснення адміністративного цивільного або кримінального судочинства. Певної закономірності у виборі різних норм та включення їх до таких загальних розділів встановити не вдалося. На нашу думку, це пов'язано з певними традиціями, що склалися у конкретній країні, та відсутністю додержання принципу чіткого поділу системи права на галузі.

Систематизація законодавства у сфері промислової власності в країнах ЄС продиктована як мінімум двома факторами: процесами уніфікації та гармонізації національного законодавства із законодавством Євросоюзу.

В Україні законодавство у сфері промислової власності існує на двох рівнях: частково кодифіковане в ЦК України та на рівні спеціального законодавства. Проблема систематизації законодавства у сфері ІВ є доволі дискусійною. Навіть серед прихильників систематизації цього законодавства немає єдності у розумінні форми її здійснення та меж охоплення суспільних відносин, які могли б становити зміст предмета регулювання таким актом.

З огляду на викладений досвід європейських країн із систематизації законодавства у сфері промислової власності та законодавчої традиції регулювання відносин права інтелектуальної власності, предмет регулювання права промислової власності пропонується визначити як сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі набуття правової охорони на об'єкти промислової власності, здійснення та захисту прав на них. Відповідно до наведеного визначення у процесі розроблення структури систематизованого акта вбачається за недоцільне обтяжувати її розділами щодо видів відповідальності, положеннями процесуального права стосовно збору та надання доказів порушення права та іншими положеннями процесуального права, які за правовою традицією України містяться виключно у кодифікованих процесуальних актах. До передумов кодифікації (консолідації) законодавства у сфері промислової власності, які дають змогу обстоювати позицію щодо необхідності розроблення та прийняття систематизуючого акта у сфері промислової власності в Україні, слід віднести такі:

- 1) набуття правової охорони більшості об'єктів промислової власності потребує здійснення спеціальних реєстраційних процедур, в основу яких покладено один і той же правовий механізм, що обумовлює доцільність їх уніфікації;
- 2) основу правової охорони об'єктів промислової власності становлять однакові принципи, що знаходять своє відображення у відповідних нормах права;
- 3) зміст права інтелектуальної власності на всі об'єкти промислової власності становлять майнові права інтелектуальної власності (крім того, стосовно деяких об'єктів творці мають особисті немайнові права);
- 4) первинними суб'єктами права промислової власності є фізичні та юридичні особи;
- 5) усі спеціальні закони у сфері промислової власності містять однаково сформульовані норми, наприклад щодо охорони службових об'єктів права промислової власності, норми щодо структури та повноважень НОІВ, що є невинуватим з точки зору юридичної техніки та не додає якості нормативним актам.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу виявити зміст права промислової власності відповідно до міжнародних та кодифікованих актів зарубіжних країн і на цій

основі сформулювати визначення предмета правового регулювання у сфері промислової власності як сукупності суспільних відносин, що виникають у процесі набуття, здійснення та захисту прав на об'єкти промислової власності. Предмет правового регулювання є основою для розроблення у майбутньому систематизованого акта в Україні та обумовлює його структуру. Розроблення та прийняття такого акта буде сприяти вирішенню загальної проблеми — підвищенню якості та ефективності законодавства у сфері промислової власності за рахунок подолання наявних прогалин, дублювання, здійснення уніфікації та гармонізації законодавства України із законодавством ЄС.

Перелік використаних джерел

1. *Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. Відомості Верховної Ради України. 202. № 57. Ст. 166.*
2. *Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: [tps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text) (дата звернення: 14.04.2024).*
3. *Паризька конвенція про охорону промислової власності від 28 березня 1883 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 14.04.2024).*
4. *Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності, підписана у Стокгольмі 14 червня 1967 року та змінена 2 жовтня 1979 року. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00BUE6BDDDB> (дата звернення: 10.04.2024).*
5. *Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення: 10.04.2024).*
6. *Закон № 14/1993. Зб. від 20 грудня 1992 р. Чеської національної ради про заходи щодо охорони промислової власності (з поправками до Закону № 250/2014 Зб.). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/19520> (дата звернення: 22.05.2024).*
7. *Ustawa Prawo własności przemysłowej від 30.06.2000. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20031191117/U/D20031117Lj.pdf> (дата звернення: 22.05.2024).*
8. *Кодекс промислової власності Туреччини. URL: <https://turklegal.com.tr/resources/public/en/legal/Turkish-Industrial-Property-Code-in-English.pdf> (дата звернення: 14.04.2024).*
9. *Codigo da Propriedade Industrial 2003. URL: <https://diariodarepublica.pt/dr/legislacao-consolidada/decreto-lei/2018-117279941> (дата звернення: 10.04.2024).*
10. *Industrial property code (royal decree-law of july 26, 1929, as amended by law no. 12/1975 on the protection of plant varieties and by law no. 17/1975 of may 2, 1975, creating the autonomous body, the «registry of industrial property»). URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/126558> (дата звернення: 14.04.2024).*
11. *Industrial Property Code, pursuant to article 15 of law 12 December 2002. URL: https://ip-documents.info/2022/IP/ITA/22_6661_00_e.pdf (дата звернення: 10.04.2024).*

Nataliya Myronenko

Doctor of Legal Sciences/Dr. Habil. (Law), Professor, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Deputy Director of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine

The subject of legal regulation in the systematization of legislation in the industrial property field

The article examines the content of the «industrial property» concept in the context of codification of legislation in Spain, Italy, Portugal, and Turkey. The author provides a comparative legal analysis of the content of the codification acts of these states, their subject matter of legal regulation, their structure and general approaches to their development. The author characterizes the common and distinctive features inherent in the industrial property acts of Spain, Italy, Portugal, and Turkey. None of these codes clearly defines the subject matter of regulation of such an act and does not contain a definition of the «industrial property» category. The content of this concept is defined either through a list of industrial property objects protected by the provisions of the code or through a list of rights to objects without disclosing their content. The choice of objects protected by the code also differs but is determined within the provisions of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property. The principles on which the legal protection of industrial property is based also correspond to the principles set out in the Paris Convention, with the only difference being in the form of their presentation. All the codes are characterized by detailed regulation of the procedure for granting legal protection to industrial property objects, defining the grounds and procedure for deprivation of rights, as well as subjects of industrial property rights, methods of disposing of property rights to industrial property objects, and state institutions that are involved in the procedure for issuing and invalidating security documents.

The author proposes to define the subject matter of industrial property rights regulation as a set of social relations arising in the process of acquiring legal protection for industrial property objects, exercising and protecting rights thereto. The factors that determine the need to develop a codification (consolidated) act in the field of industrial property in Ukraine are identified. The development and adoption of such an act will contribute to solving the overall problem of improving the quality and efficiency of industrial property legislation by overcoming existing gaps, duplication, unification and harmonization of Ukrainian legislation with EU legislation.

Keywords: industrial property law, consolidation, codification, harmonization

*Рекомендовано відділом промислової власності і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності
(протокол № 5 від 21.05.2024 р.)*

Подано / Submitted: 21.05.2024

Прийнято до публікації / Accepted: 23.05.2024